

MİTOLOJİ VE ARKEOLOJİNİN KESİŞTİĞİ NOKTADA OSMANLI EDEBİYATI: TÂC-I İSKENDER'İN PEŞİNDE

İsmail AVCI

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Balıkesir / Türkiye

Anahtar Kelimeler: İskender-i Zülkarneyn, Taç, Gorona, Divan Şiiri.

ÖZET

Makedonya'dan Hindistan'a uzanan bölgede muazzam büyüklükte bir imparatorluk kuran İskender-i Zülkarneyn, hem kendi zamanında hem de sonraki nesiller üzerinde ciddi bir etki bırakmış, adı yüzyıllar boyunca unutulmamıştır. O günden bu güne hakkında yazılan kitaplar ve anlatılan hikâyeler İskender'in bıraktığı izin ne denli derin olduğunu göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bu etkinin bu kadar büyük ve sürekli olmasında, İskender'in çok genç yaşta tahta çıkmasına rağmen elde ettiği büyük başarı, bazı kişisel özellikleri, yaptırdığına inanılan "âyîne-i gîtî-nümâ" (cihanı gösteren ayna) ve "sedd-i İskender" ile karanlıklar ülkesinde arayıp bulamadığı "âb-ı hayat" gibi konular belirleyici olmuştur. İskender'in tarihî ve edebî eserlere konu olmasına sebep de büyük oranda bu hususlardır. Bunlar yanında zaman zaman eserlerde sözü edilen ve İskender'le birlikte anılan bir başka konu ise gücün ve ihtişamın simgesi hâline gelmiş meşhur tacı ve bu taçla ilgili anlatılanlardır. Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'de hakkında uzunca bilgi verdiği bu taç "Gorona" ve "Manlifke" gibi adlarla bilinmektedir. Tarihte birçok hükümdarın başını ve hayallerini süsleyen taç, önemli bir siyasi simge olarak görülmüş, zaman zaman da savaflara sebebiyet vermiştir. Tam ifadesiyle "taç kimdeyse güç ondadır". İskender'le ilgili diğer konular kadar olmasa da Divan şairleri zaman zaman bu taçtan eserlerinde söz ederler. Taç genel itibarıyla eserlerde İskender'e aidiyeti ve gücün sembolü olması yönüyle ele alınır. Bu çalışmada İskender'e ait olduğuna inanılan taçla ilgili kaynaklarda yer alan bilgiler bir araya getirilmiş ve şairlerin dilinde tacın ne şekilde kullanıldığına dair tespitlere yer verilmiştir. Bunlara, yakın zamanda ele geçirilen İskender tacıyla İskender'in "eşek kulakları"nı veya "boynuzları"nı örtmek için kullandığı söylenen başlığına dair bilinenler de eklenmiştir.